

– 24 с.

2. Послуги перукарень. Загальні вимоги: ДСТУ 4094– 2002. – К.: Держстандарт України, 2002. – 8 с.
3. Славінська А. Л. Основи модульного проектування одягу: [монографія] / Славінська А. Л. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – 167 с.
4. Медведева Т. В. Моделирование и оптимизация технических процессов: проектирование конструкций одежды / [учебн. пособ.] / Медведева Т. В. – М., 2008. – 116 с.
5. Славінська А. Л. Наукові основи топологічних процесів модульного проектування одягу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра техн. наук: спец 05.19.04 / Славінська Алла Людвигівна. – К., 2004. – 44 с.
6. Метод определения работоспособности человека в средствах индивидуальной защиты: ГОСТ 12.4.061– 88. – [Взамен ГОСТ 12.4.061– 79; введ. 1988– 23– 08]. – М.: Изд-во стандартов, 1988. – 14 с.

Надійшла 20.9.2010 р.

УДК 7.012: 001.891

Н.В. ЧУПРИНА

Київський національний університет технологій та дизайну

ПРОГРАМА ПОБУДОВИ ПЕРСПЕКТИВНОЇ КОЛЕКЦІЇ ЖІНОЧОГО КОСТЮМА

Комплексна система проектування викликає необхідність розробки методів функціонального та морфологічного аналізу, проектних класифікацій, виявлення структурних характеристик моделей, визначення найбільш фундаментальних ознак моди.

The complex system of planning causes the necessity of development of methods of functional and morphological analysis, projects classifications, exposure of structural descriptions of models, determination of the most fundamental signs of fashion.

Ключові слова: дизайн-програма, перспективна колекція, модель проектування, базові позиції формоутворення.

Вступ

Роль дизайну у формуванні предметно-просторового оточення змінюється в часі. В наш час дизайн відповідає за все предметно-просторове оточення, а отже, має безпосереднє відношення до стилетворчих процесів, врахування національних традицій, найрізноманітніших процесів художнього формоутворення. Дизайн як посередник між виробництвом та споживачем приділяє увагу, головним чином, узагальненим уніфікованим характеристикам. Будь-яка програма починається з виявлення та обґрунтування проблеми, що підлягає розробці та вирішенню. В системі управління дизайн-програмою має бути й контроль за її реалізацією.

Нові напрямки проектування, що виникають при впровадженні у промисловість перспективних моделей, мають декілька своєрідних рис. Ця своєрідність може бути виявлена шляхом співставлення технічного та художнього проектування, що утворюють єдиний процес раціонального проектування моделей одягу. З метою розробки раціонального підходу до проектування промислових виробів, багатьма авторами створюються окремі методики. Вони, як правило, відрізняються одна від одної, розглядаючи діяльність художника-проектанта з різних точок зору, виділяючи її окремі проблеми та аспекти. У деяких випадках орієнтація на раціоналізацію проектування призводить до недооцінки художньої інтуїції та досвіду спеціаліста.

Постановка завдання

Дизайн-програма – це метод організації проектної діяльності та управління нею. Разом з тим, дизайн-програма – один з етапів проектування. Вибір того чи іншого класу дизайн-програми та розробка конкретної програмної стратегії суттєво залежать від того, з якого роду цільовою програмою у даній конкретній ситуації має справу дизайнер. У зв'язку з цим особливого значення набуває програмно-цільовий підхід до управління, проблема взаємозв'язку дизайн-програм та комплексних програм промисловості.

Результати дослідження

З точки зору системного проектування, між вихідним та кінцевим предметами дизайнерської творчості, між завданням вихідної ситуації та результатом існує не лише принципова різниця, а й певний зв'язок. Вихідна ситуація як така вже відповідає на питання, яким має бути результат. Її структура вказує можливі напрямки перетворень та виявляє недоліки, які необхідно видалити, адже результат проектування повинен знищити ознаки незадовільної ситуації, що існують на сьогодні. Тому, для побудови моделі дизайн-проектування, необхідно розглянути дві стадії дизайнерської діяльності: перетворення вихідної ситуації в об'єкт проектування (аналітичну) та перетворення об'єкта проектування в новий об'єкт – нову проектну ситуацію (синтетичну) [1].

Перша стадія – побудова об'єкта проектування – має на меті виявити, до якої типологічної групи об'єктів належить вихідна ситуація, які елементи та процеси до неї входять, як вони протікають, та як їх можна оцінити з огляду на їх відповідність до потреб споживання. Мета такого аналізу – детальне ознайомлення з ситуацією та побудова її моделі для використання при проектуванні на стадії синтезу. З цієї метою в ході проведеного дослідження було визначено, про який тип одягу йде мова, а отже, уточнено всі необхідні дані про структуру, функції, конструкцію виробів, умови їх експлуатації та ін.

Для цього було використано систематизовані в ході роботи ситуації-аналоги, в яких є необхідні дані як про функціональні процеси та цінності, типові для певного предметного середовища, так і про його морфологічну структуру. В процесі співставлення об'єкта проектування з об'єктами-аналогами було визначено необхідність удосконалення окремих показників, перш за все, естетичних, композиційних та технологічних.

На другій стадії – синтезу – об'єкт проектування було перетворено, з урахуванням включених до нього морфологічних елементів. Процес творчого пошуку було побудовано таким чином, що проаналізовані аксіологічні та морфологічні поля елементів вихідної ситуації було замінено новими, в результаті чого виникла нова морфологічна структура, позбавлена первинних недоліків.

Процес формоутворення передбачає виявлення основоположних функціональних та композиційно-технологічних засад проектування, недотримання яких неминуче призводить до погіршення функціонування виробу, зниження його цінносного рівня. В дизайні одягу процес формоутворення є чи не найскладнішим, бо вихідною моделлю тут є система взаємозв'язку «людина – предмет» [1].

Процес композиційного пошуку являє собою виділення головного та другорядного, досягнення узгодженої єдності частин та цілого (композиційної цілісності), гармонійності та співрозмірності.

Безпосередній зв'язок композиційного пошуку з процесом формоутворення проявляється, перш за все, у використанні форм, обумовлених функцією та конструкцією. Функція визначає об'ємно-просторову структуру виробів, конструкція – тектоніку форми. Тому типові для різних груп виробів об'ємно-просторові та тектонічні структури формуються з основних формоутворюючих засобів композиції, відображають логіку ритмічної побудови, пропорційної співрозмірності частин та цілого, врівноваженості та співузгодженості елементів [2].

Отже, серед нових варіантів морфологічних структур необхідно виявити найкращі, такі, які мають в аксіологічному полі переваги над іншими.

При проектуванні одягу масового споживання виробники та споживачі майже однаково впливають на розвиток форм одягу різного призначення. Основними структурними етапами створення такого одягу масового виробництва у системі “колекція” можна визначити:

- формування концепції перспективної моди на основі прогнозу;
- розробка перспективної колекції одягу;
- розробка програми перспективного планування, з урахуванням прогнозу моди, попиту, науково-технічного розвитку;
- розробка промислових колекцій, з урахуванням концепції моди, асортименту та попиту;
- пропаганда нової моди серед споживачів.

В табл. 1 наведено модель зв'язку між суб'єктом та об'єктом перспективного промислового проектування одягу.

Таблиця 1

**Модель проектування в рамках безперервного зв'язку
системи перспективного промислового виробництва одягу**

Етап	Сутність процесу
1 етап	Вивчення та прогноз попиту
2 етап	Прогноз моди
3 етап	Розробка перспективної колекції костюму
4 етап	Розробка базової промислової колекції одягу
5 етап	Комплексна підготовка виробництва
6 етап	Виготовлення експериментально-дослідних партій
7 етап	Тиражування та розподіл продукції
8 етап	Споживання продукції

При проектуванні виробів, орієнтованих на перспективну моду, необхідно враховувати ряд принципів, які є також об'єктивною передумовою для оцінки якості промислових виробів, а саме:

- принципи формування естетичних якостей – образність (відповідність форми та художнього змісту), комунікативність (відповідність форми та духовних потреб і можливостей людини), тектонічність (взаємозв'язок форми з внутрішньою структурою), організованість (взаємодія форми та засобів просторової організації – композиції);
- принципи формування утилітарних якостей – ефективність, технологічність (вибір раціональних методів обробки, обладнання), конструктивність (взаємозв'язок та відповідність конструкції та засобів просторової організації форми), ергономічність (взаємозв'язок між виробом та людиною, пристосованість та простота конструкції, що забезпечує надійність);
- принципи злиття двох якостей, які є специфічними для художнього проектування – єдність утилітарних та естетичних функцій.

Художньо-композиційне вирішення має бути новим та відрізнитись від аналогів, відповідати естетичним вимогам, мати художню та інформаційну виразність, цілісність, раціональність форми, а також задовольняти потреби промислового виробництва при економічно доцільних витратах, використанні прогресивних матеріалів та промислових технологій виготовлення. Художньо-композиційне рішення,

реалізоване в певному виробі, в процесі його виробництва чи експлуатації повинно давати позитивний ефект, під яким розуміють суспільно корисний результат.

На етапах формування концепції перспективної моди (на основі прогнозу) та розробки перспективної колекції одягу проектують різні типи колекцій. Тип системи “колекція” може бути класифіковано залежно від її призначення [2].

Це можуть бути:

- перспективні колекції, що визначають провідну концепцію моди, з метою методичної підготовки фахівців до наступного етапу впровадження моди;
- промислові базові колекції, що визначають концепції асортименту, призначеного до безпосереднього впровадження на промислових підприємствах;
- творчі авторські колекції, які відображують потенційні творчі можливості проектанта, та нові творчі ідеї.

Всі перераховані типи колекцій можна розділити за такими ознаками:

- за призначенням;
- за асортиментом одягу;
- за сезонністю.

При створенні кожної з цих колекцій враховують певні вимоги до них.

Системний підхід до побудови колекції одягу, незалежно від її типу, здійснюють за такими послідовними фазами:

Вихідна фаза – формування концепції колекції, яка залежить від призначення та задач (при проектуванні колекції одягу різного функціонального призначення використовують загальний принцип об'єднання моделей в колекцію). Гармонійну цілісність та концепцію колекції відображують в:

- ідеї узагальненого пластичного символу-форми, що проходить через всі асортиментні групи колекції;
- тотожному конструктивно-технологічному рішенні всіх форм (втіленні конструктивної ідеї як композиційного рішення);
- нюансному розвитку пропорційних відношень у вирішенні форм різних блоків колекції;
- гармонійному кольоровому вирішенні блоків колекції;
- використанні матеріалів подібних структур та визначених прийомів оздоблення.

Отже, основна ідея побудови системи “колекція” може бути різною. Наприклад, в концепції перспективної колекції узагальнена форма-символ може підсилюватись колористичним рішенням, акцентуванням змістового центру композиції, використанням творчого джерела, трактуванням образу всієї колекції.

1. Базова фаза побудови колекції передбачає розробку матриці-програми, яка визначається концепцією, асортиментом, призначенням колекції. Програма системи «колекція» може пронизувати всі асортиментні групи одягу в будь-якій послідовності. Промислові колекції розвиваються у рамках якогось одного асортименту, пропонуючи варіації матеріалів, композиційних рішень, колористичних розробок.

2. Заключна фаза – композиційна побудова колекції, яка залежить, перш за все, від конкретного призначення, типу колекції, відображення її основної ідеї.

Структура та комбінаційна побудова перспективної колекції залежать від загальних закономірностей композиції та засобів гармонізації костюма. Оскільки сучасна структура колекції – блокова, то кожний блок, зазвичай, об'єднано своєю темою, в межах якої співіснують моделі визначених форм та колористичної гами.

Виходячи з проведеного в ході даного дослідження аналізу передпроектної ситуації та з визначених структурних характеристик моделей одягу, головними принципами побудови перспективної колекції жіночого костюма мають бути такі:

- за асортиментом це, переважно, повсякденне позасезонне вбрання для молоді;
- костюмної та сукняно-костюмної груп;
- відповідає сучасним напрямкам моди;
- має чітко окреслену силуетну форму, виразний художній образ;
- відрізняється якістю виконання;
- з використанням, переважно, натуральних матеріалів;
- з довершеністю тональної колористичної гами;
- за типом ця колекція має бути перспективною, з урахуванням прогнозу розвитку структури основних силуетних форм на певний період часу.

Костюм, як будь-яка побутова річ, має утилітарні та естетичні функції. Утилітарні функції відповідають призначенню одягу, а отже, утилітарний зміст костюма обумовлює його форму. Завдання художнього проектування полягає у створенні художнього образу костюма та пошуку естетичного засобу виконання цього призначення. Використання прогнозних розрахунків структурного формоутворення при розробці базових позицій колекції безпосередньо пов'язане з підвищенням не тільки естетичної, а й утилітарної функції костюма. Тема традиційного та перспективного не нова та, разом з тим, завжди актуальна в будь-якому виді мистецтва, в тому числі й у костюмі.

Перспективний проектний образ, в якому функціонально узгоджені та підпорядковані всі деталі,

підказує варіанти рішень одягу різного призначення. Принципи композиційної побудови, точність форм, ліній, продумана конструкція, відповідність матеріалу та форми призначенню є зразком дизайнерського підходу до проектування сучасного одягу.

Використання розрахункових значень структурного формоутворення у створенні перспективного костюма безпосередньо залежить від його призначення, оскільки специфікою їх застосування при проектуванні є весь комплекс заходів, що обумовлюють виготовлення одягу. Асоціативні уявлення є важливим фактором при створенні костюма, вони дозволяють досягти розмаїття образів, нових рішень, оскільки надзвичайно важливим є вміння знайти емоційно виразну форму предмету. Творча трансформація надбання минулих років сприяє розвитку, оновленню, збагаченню сучасного костюма, створенню в ньому своєрідного художнього колориту [2].

Згідно з системним підходом до побудови колекції, при проектуванні сучасного костюма на основі моделювання базових позицій формоутворення, у вихідній фазі побудови колекції було встановлено гармонійну послідовність розвитку узагальнених геометричних та пластичних форм-символів, що пронизують всі блоки та теми колекції, визначено єдине конструктивне рішення основних силуетних форм, розроблено нові сполучення пропорційних відношень, проведено акцентування композиційно-конструктивних поясів, визначено їх змінюваність та розвиток в межах кожного з блоків колекції.

Головні принципи побудови колекції визначено на основі проведених наукових досліджень:

- ретельного вивчення та систематизації конструктивно- композиційного устрою жіночого костюма ХХ ст.;
- обробки як якісної, так і кількісної результатів багатоетапного визначення стабільних характеристик формоутворення в костюмі;
- прогнозування та розрахунку розвитку форм жіночого костюма на певний перспективний період часу.

Основним композиційним принципом побудови структури даної колекції є спільність закономірностей композиційного розвитку костюма та колекції в цілому, яку визначає підпорядкованість всіх частин колекції, її блоків, а також підпорядкованість елементів в межах блоків, за наявності чітко визначеного композиційного центру та ритму, пропорційності та колористичної гармонії, що є однією з основних умов цілісного сприйняття.

Такий обсяг вихідної інформації зробив можливою, у базовій фазі, розробку програми побудови колекції, відображеної в табл. 2.

Таблиця 2

**Програма побудови перспективної колекції жіночого костюма
(за результатами проведеного дослідження)**

Характеристика	Параметри колекції	
Тип	Перспективна колекція жіночого костюма	
Призначення	Повсякденний одяг	Одяг для відпочинку
Стиль	Діловий	Романтичний
Сезонність	Демісезонний, позасезонний одяг	Позасезонний одяг
Асортиментна група	Костюмна	
Асортимент	Пальта-костюми, костюми,	Сукні-костюми, костюми-плащі
Силует	Напівприлягаючий, прямий	
Крій	Вшивний рукав	
	Зі зниженою проймою	З прямою проймою
Колористична гама	Тепла, нюансна	
Властивості матеріалів	Декоративна фактура	
		Малюнок на поверхні матеріалу

Основними засобами об'єднання моделей в колекції є пропорційні відношення та ритміка первинних елементів силуетних форм та їх складових частин. Зв'язок силуетних форм утворюється на основі первинних композиційних елементів та їх властивостей, з використанням відношень між ними (пропорцій частин, різних видів ритміки, повторювань, симетрії, або врівноваженої асиметрії). Беручи до уваги, що не все в колекції може бути пов'язане за допомогою первинних композиційних елементів (це може призвести до одноманітності) та не всі засоби зв'язку можна застосовувати в однаковій мірі, колекцію сучасного костюма доцільно проектувати, використовуючи різні види зв'язків системи.

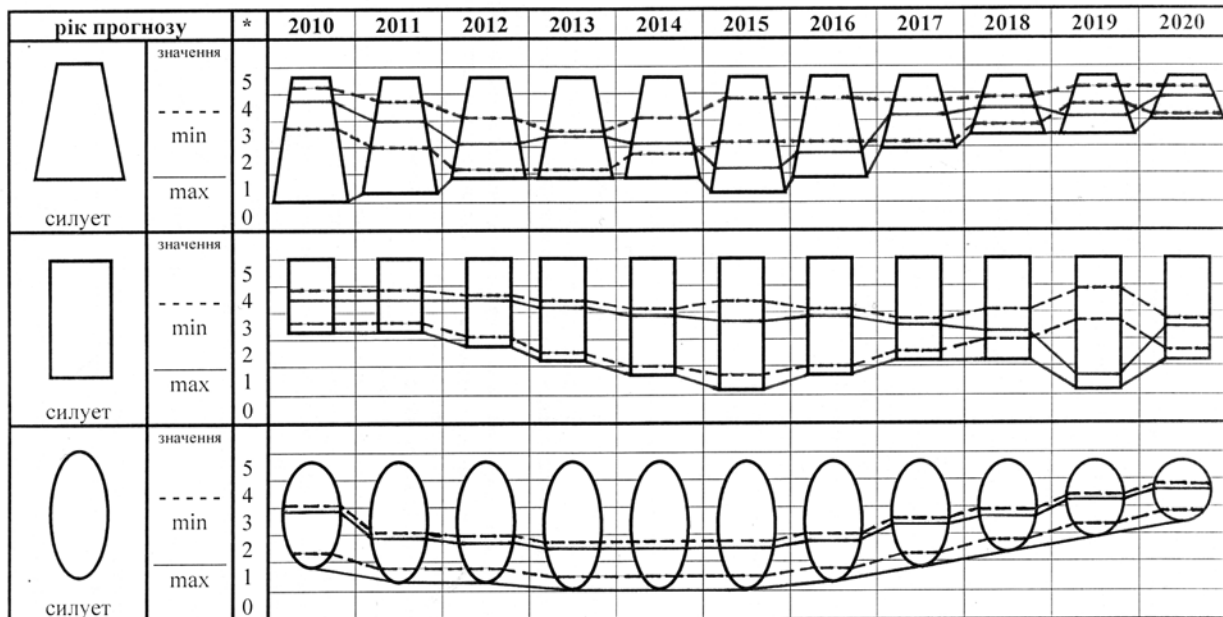
У табл. 3 подано схему колекції сучасного жіночого костюма, яка є основою розвитку всіх тем та блоків, створюючи різноманітні варіації композиційного та колористичного її вирішення. Структурна схема побудована за принципами розвитку головних морфологічних характеристик структури форми: довжини та рівня ліній горизонтального членування форми.

Для визначення динаміки розвитку колекції, підсилення її головної ідеї та основної теми, застосовано один з найважливіших засобів організації композиції – ритм. Характер його застосування

спричиняє різний ступінь динаміки в побудові частин колекції, а отже сприяє гармонійному цілісному її сприйняттю.

Таблиця 3

**Структурна схема перспективної колекції жіночого костюма,
побудована за принципами моделювання базових позицій формоутворення**

Висновки

В ході творчого аналізу вихідних даних було визначено та узагальнено базові геометричні символи основних силуетних форм, знайдено композиційне вирішення оптимальних варіантів конструктивних рішень у сімействі моделей, що проектуються, використано сучасні як традиційні, так і нові, науково обгрунтовані, методики проектування костюма. Структуру колекції, що проектується, побудовано таким чином, що всі її елементи знаходяться у гармонійній взаємній підпорядкованості, її характер єдиний в кожному блоці, тобто розвивається за однаковими принципами, єдиними як для композиційної структури, в межах кожного блоку, так і для композиційного зв'язку між блоками.

При розробці колекції використано один з методів перспективного проектування, який полягає в послідовному гармонійному розвитку прогнозного вихідної форми-символа, на єдиних естетичних композиційних засадах. Максимальну варіантність форми досягнуто за рахунок вільного заповнення базової структури мобільними елементами, що забезпечує естетичну якість композиційного рішення, технологічну доцільність, конструктивну довершеність, функціональність та економічність колекції.

Література

1. Козлова Т. В. Основи теорії проектування костюма: [підручник] / Козлова Т. В. – М.: Легпромбытиздат, – 1988. – 352 с.
2. Чупріна Н. В. Методологія сучасних наукових досліджень: [навч. Посібник] / Чупріна Н. В. – К.: КНУТД, – 2009. – 246 с.

Надійшла 10.9.2010 р.